

✎ NÚRIA JUANICO

📍 BARCELONA

🕒 28/02/2019

Rafel Nadal: "En la postguerra el país es va aixecar gràcies a les dones"

Rafel Nadal converteix el destí i la supervivència en matèria literària a 'El fill de l'italià'

(Columna). Després de guanyar el premi Josep Pla amb el seu debut literari, *Quan érem feliços*, tot just el 2012, amb aquesta cinquena novel·la ha rebut el premi Ramon Llull. El llibre parteix d'un fill que busca el seu pare per aprofundir en el valor de la família més enllà dels llaços de

sang. Ho fa a partir d'un episodi real de la postguerra: l'estada d'un grup de mil soldats italians a Caldes de Malavella.

Les arrels paternes del protagonista són el motor de la novel·la. Què li interessava d'aquest conflicte?

Potser per la meua experiència en un internat, on t'enyores molt de casa, sempre m'ha interessat aquest joc entre la família de sang i la família conjuntural. El protagonista es pregunta sovint qui és la seva família, si aquella gent que té a Nàpols o els de Catalunya. En realitat no hi ha incompatibilitat. La família de sang sempre acaba reapareixent, però les famílies del moment són transcendents.

L'enigma familiar està lligat a l'estada d'un grup de soldats italians a Caldes de Malavella el 1943.

Hi ha una doble odissea: la dels italians per tornar a casa i la d'en Mateu per trobar el pare. També hi ha una doble supervivència, material i moral. A Caldes hi conflueix l'Europa de la Segona Guerra Mundial: republicans refugiats, ferits de guerra, famílies basques, jueus, italians. Tots són col·lectius que lluiten per la supervivència, que queda simbolitzada en la parella d'en Ciro i la Joana, els pares d'en Mateu.

Són uns fets històrics poc coneguts

Volia fer justícia a la memòria històrica. A Caldes la postguerra va marcar molt, però no se n'ha parlat més. Hi ha un coneixement individual de l'episodi, per part de supervivents i dels seus fills. Alguns fins i tot han mantingut relació amb els italians. La gent en té un record molt viu, però no l'han compartit com un record col·lectiu. La prova és que a Caldes no hi ha un carrer, un monument o una placa sobre ells.

¿Com ha dibuixat la relació adúltera entre en Ciro i la Joana, un soldat italià que marxarà i una bugadera catalana?

Amb un punt de cruïlla, perquè en part era pura supervivència. La necessitat d'afecte era vital, hi ha un punt de component animal. Però a la vegada he volgut retratar-ho amb molta tendresa. Per això la relació és tan poc explícita, queda en el terreny de la simbologia. M'interessava destacar com la Joana veu la possibilitat de redimir-se i de convertir-se en algú diferent, més enllà d'una dona sotmesa a un marit violent. Però no podrà ser-ho perquè viu en un context de postguerra, en ple franquisme i en una societat masclista.

Malgrat que s'atrauen mútuament, cap dels dos aconsegueix ser feliç.

En *Ciro* intenta sobreviure a la distància de casa seva. La Joana ha perdut la guerra, però no per raons ideològiques sinó de classe i de gènere. No té dret ni a tenir somnis. Només a través de cuidar els clavells pot imaginar una mica de bellesa. Quan coneix en *Ciro*, per unes setmanes es pot plantejar que potser travessarà les muntanyes i anirà a parar a l'exterior, tot i que sap que en realitat no s'ho pot permetre perquè té dos fills petits.

Les dones són cabdals en l'estada dels italians a Caldes, però alhora viuen en una situació de discriminació constant que vostè plasma.

En la postguerra el país es va aixecar gràcies a les dones. Els homes que no havien mort o eren a l'exili, tornaven absolutament deprimits. Les dones van posar en marxa la casa i es cuidaven d'administrar la misèria i tirar endavant. Tenien una devoció boja per l'educació. Al llibre el paper de la dona és el d'algú que governa el moment d'una manera molt clara, perquè va ser realment així.

Tots els personatges desperten empatia, costa trobar-ne un a qui odiar.

És cert que no hi ha un personatge dolent: el dolent és més aviat simbòlic i plana sobre la història. Em volia centrar en la solidaritat del dia a dia per sobreviure, que es produeix molt en els pobles. Però el mal també hi és present. És un agent exterior que forma part del moment, de la misèria, del règim i dels guanyadors de la guerra i la postguerra.

Torna a escollir la postguerra com a escenari, com a *La senyora Stendhal* (2017). Què l'atrau?

El període de la guerra i la postguerra és molt potent, i permet radicalitzar els personatges ràpidament. Els confrontes a situacions difícils, de manera que en treus el millor i el pitjor de seguida. En condicions normals costaria moltes més pàgines aproximar-se a la seva ànima.

El destí també és un tema força recurrent en les seves novel·les.

No soc gens partidari de ser esclau del destí. Crec que el destí es combat. Pel sol fet de combatre'l, ja l'estàs vençant. Però és evident que existeix. Amb *Quan en dèiem xampany* (2013) vaig descobrir una generació que havia anat dues vegades a la guerra, i em va impressionar. Em vaig plantejar per què els francesos van anar dues vegades a la guerra, els catalans hi van anar

una i els de Ginebra no hi van anar. El destí et marca molt, però tens un marge de llibertat ampli per modular-lo.